

OKUMA YETENEĞİNİ GELİŞTİREMEYEN ÖĞRENCİLER

Cavit BİNBAŞIOĞLU

Okuma yeteneğinin geliştirilmemesinin de çok çeşitli nedenleri olabilir. Bunlardan, ilkokuma ve yazma öğretiminde uygulanan «metot», kişinin «zekâ» durumu, «önceki yaşantıları» veya «öğrenim»i en önemlileridir. Kişi, daha okula gittiği ilk yılda, okuma-yazmayı, harfleri birleştirme (sentez) metodu ile öğrenmişse, bunun sıkıntısını yıllarca çeker. Çünkü, onun gözü cümleyi bir «bütün» halinde görmeye alışmamıştır. Okuma hızı, her şeyden önce buna dayanır. Tabii, buna, diğer etmenler de yardım eder. Bu konuda, çocuğa, basit okuma parçalarından başlayarak gittikçe anlayarak okuma hızını artırıcı alıştırmalar yaptırmak gerektir. Belli müddet içinde okuduğu kelimeleri sayarak ve sonra da okunan parçadan sorular çıkararak cevaplandırması istenir. Başlangıçta bu, az olur; fakat alıştırmalar devam ettikçe çocukta da belirli ilerlemeler görülür.

Şunu unutmamalıyım ki, okuma hızı, okunan parçanın özelliğine göre değişir. Bilimsel bir eserle bir hikâyeye hiç bir zaman aynı hızla okunamaz. Okuma hızının artmasında en önemli etmen, yukarıda «kişinin eski bilgisi, ya da yaşantısı» olarak ifade ettiğimiz kelimelere olan aşinalıdır. Kişi, okuduğu metinde geçen kelime veya terimlere ne kadar aşina ise, okuma hızı da o kadar artar. Bunun bir sonucu olarak, çocuğun okuma hızını geliştirmek için, çocuğa, daha önce anlamlarını öğrettiğimiz kelimelerin bulunduğu bir parçayı, okutma alışmalarında buldurmalıyız. Buna, o kelime veya terimlerin geçtiği başka eserleri de bol bol okuma imkânını vermeyi de ekleyebiliriz. Bol okuma alışkanlığı kazan-

mış olan kimseler, farkında olmadan okuma hızlarını da arttırırlar. Okullarımızda, en fazla yapılmayan işlerden biri de budur. Öğretmenlerimiz, genel olarak, kendilerini ders kitaplarının sınırlı konuları içine hapsederler. Eğitim amaçları içine giren, başka eserleri de okutarak, bu konularda çeşitli vesilelerle yarışmalar da düzenleyerek, çocuklarda «okuma hızı»nı arttırmaya ve «okuma ilgisi» genişletmeye rehberlik etmek gerektir. Çünkü, bütün akademik başarıların gerçekleşmesi, her şeyden önce, okuma hızının artmasına ve okuma ilgisinin genişlemesine bağlıdır. Eğitsel karakterdeki her problemin altında, çocuğun okuma ilgisinin ve okuma hızının azlığını bulmak mümkündür.

«Okuma hızı» üzerinde, «amaçlı okuma» da etkilidir. Gelişigüzel okuduğumuz bir parçadaki okuma hızı ile okuduktan sonra cevap vereceğimizi bildiğimiz bir parçadaki okuma hızı arasında fark vardır. Bu nedenle, okuma hızı, göz gezdirilerek yapılan bir okumadan ağır ağır yapılan bir okumaya kadar değişir. Böylece, okuma hızının da çok dereceleri ortaya çıkar.

Okuma hızı konusunda yabancı ülkelerde bazı araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalara göre, bir yüksek okul öğrencisi, İngilizce ders kitaplarından, özet çıkarırken veya bilgi toplarken, dakikada 200 - 400 kelime okuyabilmektedir.

Okuma hızını geliştirmede C.G Wren ve R. P. Larsen gibi eğitimciler özet olarak şu tavsiyelerde bulunuyorlar :

- (1) En az dudak hareketleri yaparak okuyunuz. Böyle yaparsanız, sessiz okumanız, sesli okumanızın üç katı artar.

- (2) Okuduğunuz parçayı baştansavma okumayın. Daima doğru olarak okuma ve anlama için özel bir dikkat ve gayret sarfedin.
- (3) Okurken gözlerinizi tek tek kelimelere değil, cümleye, hatta paragrafa çevirin. Böylece, anlamı kavramaya çalışın. Ana fikri, cümlelerin en başında veya en sonunda bulabilirsiniz. Buna dikkat ettikten sonra açıklayıcı nitelikte olan diğer fikirleri daha kolay kavrayabilirsiniz.
- (4) Okurken aklınızda, sürekli olarak cevap aradığınız bir «soru» bulunmalıdır? Bu, sizin daha iyi anlamınızı kolaylaştıracaktır. Bunun için paragraf, yahut bölüm başlıklarını birer «soru» haline getirebilirsiniz.
- (5) Normal zamanlarda bir parçayı tekrar tekrar okumayınız. Böyle bir alışkanlığınız varsa derhal vazgeçmeye çalışınız. Anlaşılması güç parçaları tekrar okumak gerekebilir. İlke olarak, tekrar okumayı en az hadde indirmeyi amaç edinmelisiniz.
- (6) Kendinizi, konuyu anlamak şartıyla «daha hızlı okumaya alıştırmın. Sık sık yapacağınız kontrollerde kendi rekorunuzu gene kendiniz kırın.

Gene aynı eğitimcilerle göre, iyi okuma alışkanlığı kazanmada okunan kitabı veya parçayı çözümlenmek de gerekir. Bir kitapta, önce «önsöz»ü okumak, «İçindekiler» kısmını gözden geçirmek, daha sonra da başlıca bölümleri okumak iyi bir yöntem sayılmaktadır. Okumak amacıyla elimize aldığımız bir kitabı muhakkak bitirmek istek ve iradesini de göstermeliyiz. Bunu yapmazsak, iyi bir okur olamayız. Bu, şüphesiz, elimize geçen her kitap için olamaz. Kendi ilgi alanımıza giren kitaplar için söz konusudur.

İyi bir okuma için, kişinin okuma parçasında herhangi kısmın «giriş», hangi kısmın «gelişme», hangi kısmın da «sonuç» olduğuna, ana fikrin nerede bulunduğu, yardımcı fikirlerin nerelerde bulunduğuna da dikkat etmesi gerekir. Bunu yaparken bazı kelimeler bize yardım eder. Örneğin, «öteki», «sonra», «özelliikle», «buna göre», «bu sebepten» gibi kelimeler bu hususların teşhisini kolaylaştırır.

Eğitimcilerin bu tavsiyeleri yerinde olmakla birlikte, bunu her konuda okunan her parçada bilinçli olarak yapmak sıkıcı, belki de anlamayı zorlaştırıcı olabilir. Buna, zaman zaman yer vermek,

sık sık yapmaktan daha faydalıdır, kanısındayız. Çünkü, parçanın böyle sürekli olarak çözümlenerek okunması, bir «birleşim» (sentez) işi olan «anlama»ya engel olabileceği gibi, «okuma hızının da gerilemesine yol açabilir. Aslında «okuma hızı» ile «anlama» arasında da olumlu bir ilişki vardır. Genel olarak, hızlı okuma alışkanlığı kazanmış kimseler, konuyu daha kolay anlarlar.

Okuma hızını artırmak için, her kelimenin okuyucu tarafından bilinmesine ihtiyaç olduğunu belirtmiştik. Bu nedenle, alışılmamış her kelime için sözlüğe bakma alışkanlığı da kazanılmalıdır. Anlamı cümleden çıkarılabilecek kelimeler için sözlüğe bakmak gerekmez. Çünkü, durmadan sözlüğe bakmak da okuma zevkini kırar. Bunu da ihtiyatlı kullanmak gerekir.

Bazı kimseler, okunan parçada geçen çizelge, grafik, resim ve haritaya bakmayı ihmal ederler. Bu, doğru değildir. Çünkü, bunlar, anlamayı ve hatırd tutmayı kolaylaştırırlar. Eski Çin filozoflarından Konfüçyüs'ün de dediği gibi, «Bir resim, belki bin kelime değerindedir.»

Bu arada, öğrenilen konuları unutmamak için, bazı tedbirler almak da gerekir. Bu konuda, eğitim psikologları -özet olarak- şu tavsiyelerde bulunuyorlar :

- (1) Öğrendiğiniz şeyleri daha önce öğrenmiş olduğunuz başka şeylerle birleştirmeye çalışınız. Çünkü, biz, bildiklerimiz vasıtasıyla bilmediklerimizi öğreniriz. Bu, önemli bir öğretim ilkesidir.
- (2) Öğrendiğiniz fikre uygun yeni örnekler bulunuz. Kitaplardaki örneklerin dışına çıkmasını bilin.
- (3) Öğrendiğiniz bir konu üzerinde bir başkası ile tartışma yapın. Bunu yapamazsınız, konuyu başkasına anlatmayı deneyin. Bunun için hiç bir fırsatı kaçırmayın.
- (4) Öğrendiklerinizi uygulayın. Uygulanmayan bilginin değeri yoktur.

Yukardaki esaslara uyulduğu takdirde, anlayarak okuma hızı artacak, bu da yalnız belli bir derste değil, bütün okul hayatında başarıyı artırmaya hizmet edecektir.